

TERMÉSZETBARÁT

Kolozsvár,

Martius 9-én 1848.

Harmadik év.

TARTALOM: Az isteni és emberi értelem terjedelme a világ és természet fölfogásában. — Az újabb idő nyomozásai a gazdasági chemia körében. — Csillagászati újdonságok. — Házi kényelmetlenségek Indostánban. — Borzasztó szomszédság. — Kolozsvári időjárési adatok.

Az isteni és emberi értelem terjedelme a világ és természet fölfogásában.

„De ce vaste univers atome imperceptible!
„Crois-tu que l' infini devoit t' être accessible?
„Ton oeil, qui peut à peine endurer la lumiere
„Pretend percer des cieux la brillante carriere!

Le Philosophe de Sans—Souci.

A természet egyetemes és fönséges rendezetét nem lehet egyébnek nézni, mint egy legvakabb történetnek, ha egyszersmind elismerni nem akarjuk, miképp a természet minden maga részeiben, és minden lehető változatai szerint, egy főhatalmu teremtő értelmében egyszerre jelen volt, mikor annak egyetemes törvényeit elrendezte. — S ezen egyetemes törvények azok, melyek szerint azon világokozati fölény világokat teremtett. — Ilyen törvények mellett nem szükség neki a maga thronjából leszálni, hogy az előre nem látott fogyatkozásokat kijavítsa. Az ő végtelen értelmében öröktől fogva minden jelen volt: — és ezen isteni átpillantásban választotta az ő bölcs és mindenható akarátja ama dicső rendszert, melyben a világnak a maga végéig létezni kell. A korlátolt értelmű és rövid látásu emberek kénytelenek holmi ingadozó és határtalan törvényekkel segíteni magukon, s így tettleges cselekvényöknek egy részét valami vak kockafordulattól függesztik föl. — Ők bizonyosan világokat is ilyen törvények szerint teremtenének. De olyanok szerint Isten nem teremt.

E mellett a világ föntartása és rendezete nem függ csupán a teremtményekben lévő erőktől. — Az azokat egybekötő kapcsolat teszi azoknak sajátlagos tökélyét. — E nélkül, minden szabatosan kimért erők mellett is, a világ csak egy chaos volna. Mert a világban és természetben minden dolog valódilag van egybekötve: — minden érdeklí egymást, egyik a másikba van alapítva, és ha egyiket odább mozdítjuk: minden egyéb egy más állomást kap. — Egy történeti esemény, melynek egy az előttiben sehol alapja nem volna, a legnagyobb ellenmondás a természetben. Mindennek van alapja és eredménye: — alapja, mely a teremtésig visszamegyen: — eredménye, mely annak végéig nyúlik; és a természetből éppen oly kevésbé veszhet el valami egészen, mint a milyen kevésbé származhatik abban valami a semmiből.

De egyszersmind a tökélyességnek oly sok fokozatai lehetségesek, a milyen nagy minden egyes részek egybekötéseinek különbözősége; és szükségképpen azon egybekötetés a legtökéletesebb, az hol az egész tévő egyes részek tökéletessége egyszersmind legnagyobb. — Minő sok tökéletességet kellett itt egy világkormány-
nak megengednie, mely a világot és természetet csak a teremtmények osztályai (classes) szerint ismerné, és ezeket egymással csak egybekötöni elégségesnek tartaná. — Mert ugyan mi egy osztályok szerinti világkormány, vagy gondviselés? Egy véghetetlen szellem semmit sem

lát osztályonként. Az osztályok csak érettünk s reánk viszonyuló segédeszközök. — Mert mivel a mi értelmünk korlátoltabb, mintsem sok egyes dolgokat egyszerre tiszta láthatósággal jelenezhettünk: ezért a dolgokban létező bizonyos, külső és közös ismeretjegyeket gyűjtünk össze magunknak, hogy azokat annyival könnyebben fölfoghassuk, s egymástól megkülönböztethessük. — Ezt nevezzük mi osztályozásnak. — Ha tehetségeink még csekélyebbek volnának: még nagyobb osztályokat kellene magunknak gondolnunk. És föl kell tennünk, hogy a vak még nagyobbakat kénytelen csinálni magának; a csiga pedig, ha gondolkozni tudna, az egész természetet egybe vonná össze. — Akárki a maga családját még nem gondolja osztály alatt, mert azok előtte egyszerre egyenként jelen vannak; de minél inkább feljűmulja az ebbéli számosság az ő tehetségét, annál inkább kénytelen valami egyetemesebb, de hovatovább homályosabb előterjesztménnyel segíteni magán. — Ha polgártársainkat említjük: még nem gondolunk többet, mint bizonyos számú embereket, kik velünk egy álladalomban élnek: — az álladalmaknak egy nagy számában, melyek egy közönséges egybeköttetésben állnak, gondolnunk kell, p. o. a római birodalmat. — Ezen földnek minden országait és birodalmait világnak nevezzük: de már itt is a képzet segedelmére nem tudunk egyebet szemeink elébe állítani, mint egy asztalon el-férő földabroszt vagy tekét: — végre pedig a mi fölfogó tehetségünk úgy megszegényül, úgy megszűkül, miszerint mi — mint egy gyermek — egész világrendszerek vagy systemák roppant sokaságát egy scorpionak, medvének, vagy egy pár halnak képében vagyunk kénytelenek magunknak gondolni. — Próbáljuk tehát akármi hiányoson egy kevés párhuzamozást tenni az isteni és emberi értelem felfogható képessége között a nagy természet felfogásában. — Az igaz, hogy merész eszmefeszítés bennünk erőlködve kutatni azon modort, mely szerint az isten a dolgokat megfogja: — gyermeki csekélység azt gondolni,

148
miszerint a terjedelem és mozgalom törvényei megiserése végett, neki is, mint a mértanároknak szüksége volna érzéki tapasztalaton alapult axiomákra, egyenes és görbe vonalok fölmérésére, a körnek fokok szerinti fölosztására, s több efélékre. — Az is igaz, hogy az isteni értelem mélységei — minden ellenmondás nélkül — át nem hatható s emberi értelem által megmérhethetlen örvények; mégis nem éppen lehetlen arról némi okoskodásokat s kapcsolatos következtetéseket fölállítani, melyek segéljenek nekünk arról egy bizonyos s bármi részletes eszmét szerezni. —

Nem vévén tehát itt most, példa gyanánt, az isteni értelem tárgyául egyebet, mint a világegyetem roppant nagy testeit: ezekre nézve egy mult századi philosophus és mértani nagy tudós (Wolf) egy oly számolati rendszert hagyott hátra, mely az emberi gondolatot, értelmet és megfogást szinte elnyeli. — Szerinte, Riccioli az Orion nevű csillagállománynak szinte 500 fokot, négyzetben véve (en quarré), tulajdonit égi térköz gyanánt. Már pedig Galilei távcső által 500 csillagot szemlélt meg egy négy foknyi térközön. E szerint ugyanezen alapon föl lehet tenni az egész Orionban 62500 csillagokat. A kör kerülete — tudjuk — hogy 360 fok, tehát átmérője 115, mely az Archimedes ismeretes theoremái szerint egy egész gömb külszinére nézve 41400 négyzetes fokokat ad. —

Fölvevén tehát hypothesis gyanánt, miszerint a világ egész gömbjének felszine egyenlőleg teljes csillagokkal: az ugynevezett álló csillagok száma fölmenne 5,175,000-re. És ámbár a plánetai rendszerek rendezeti állása ezen csillagok körül nem mindenütt ugyanaz: mégis föl lehet tenni, miszerint minden csillag — mint a mi napunk — központba helyheztetve, úgy, mint nap, melegithet és világosithat 15 plánetát. — Mely szerint így a világalkotmány minden és egyetemes teste száma téend 77,625,000-t. — Ezen föltételekben nincs semmi, mit megengedni

ne lehetne. — Ugyanis ha távcsők által ott különféle térközök kevésbé látszanak is csillagokkal telve, mint az Orion négy fokai, melyeken a számolat alapították: de mégis vannak mások, melyekben a csillagok sokkal nagyobb számmal nyüzsögnek, minők a téjut és a ködös csillagzatok.

Ha a világegyetem testeinek ily nagy számáról áttérünk az azok által foglaltatni kellett roppant térközök mérésére: a fölmerülendő öszvegek még szörnyebbszerűekké, sőt alig megfoghatókká lesznek. — A Cassini vizsgálódásai és jegyzékei szerint a földnek naphoz közep távolsága tészen 22000 földgömbi fél átmérőt, vagy 18,920,000 német mérőföldet. Ezen távolság a Saturnushoz távolsághoz képest ugy lévén, mint 2: 19-hez: ez ad 179,740,000 mérőföldet. — Továbbá a föld átmérőjének aránylata szerint — mely közönségesen 1720 német mérőföldnek vétetik — a Saturnus gyűrűjének átmérőjéig — mely aránylat ugy van, mint 1: 45-hez — ezen gyűrűnek átmérője tészen 77,400 n. mérőföldet, mely kifejezés, a Cassini számításai szerint, a legutolsó darabontnak a Saturnus központjáig gondolható távolsága gyanánt ad 812,700 n. mérőf. Ezen távolságot hozzá tévén Saturnusnak naphoz távolságához: kapni fogjuk a plánetai rendszernek (melyhez a mi földünk is tartozik) fél átmérőjét, mely megkétszerezve, léssen az egész átmérő 36,115,400 n. mérőf. Ez még többre menne, ha a nap parallaxisa meghatározása fölvetetik a szerint, mint azt De la Hire eléadta. — Tagadhatlan, hogy Saturnus az álló csillagoktól még alig képzelhető nagy térközzel van elválasztva. S ámbár a plánetai rendszerek egymás között a terjedelemre nézve különbözhetnek: mégis nem látszik helytelennek, ha azok egyenlőknek tétetnek fel. — Sokszorozván tehát a plánetai világregszer átmérőjének köbtartalmát az álló csillagok fönnebb említett számával: a szám, mely ebből ered, a rendszerinti távcsők által is hihetőleg fölfefezhető, minden plánetai rendszereket magában foglaló, vi-

lággömb átmérőjének köbét fejezi ki. — De hogy ezen sokszorozás bajosságait kevesítsük — a számokat kevesebbre vonva — vegyük a plánetai rendszer átmérőjét földi átmérőkben, melyek az előbbi föltételek szerint lesznek 209904 — köbtartalmuak, mely tészen 92,483,305,005,195,264-t, ezt szorozván 5175000-rel: az észbevehető vagy fölfogható világgömb egész terjedelmét egyenlítő átmérőnek köbe gyanánt ad 47,860-110,340,188,549,120,000 földi átmérőket, melyekből mindenik 5,088,448,000 köbmértföldnyi. Mekkora? minő nagyoknak kell tehát lenni az isteni értelem terjedelmének, mely mind ezen világregszerek megmérhetlen öszvegéből alakult egyetemet megfoghatja? de mit mondhatunk még, ha ide teszszük a minden lehető világnak s ezekbeni viszonyok, erők, egybeköttetések eszméjét? elkell reá némulnunk. Azonban mégis vegyük vissza még egy pillanatig a számolat útját. Mert ha az értelmek terjedelmét az általuk fölfogható térközök nagyságával szabad egybevetni: ezen eszme szerint egy oly értelem, mely bár a mi egész földünket tisztán megfoghatná, egy olyanhoz arányitva, mely hasonló tisztasággal az egész plánetai alkotmányrendszert fölfogná, ugy lenne, mint 1: 9248330500519-5264-hez.

De mi léssen az emberi közönséges értelem aránylata ahoz képest, mely csak a földgömbet tudná tisztán fölfogni? hogy erről is valamit itélhessünk: vegyük föl érzéki eszközeink között a tiszta megfogásokra legképesebbet, a szemet. Egy jó szem, mely sem nem közlről, sem nem meszsziről lát jól, (myops et presbyta) tisztán látja azt, mi nyolcz hüvelyknyi térközben áll. Az optika tanítja, miszerint az, mit a szem egy pillanattal megfog, egy egyenes szöglet körébe van foglalva, és hogy egy ezen egyenes szöglet alatt látszó tárgynak átmérője a távolságnak kétszeresse. Hasonlitván tehát a látási képességet a megfogási erőhöz: az emberi értelem terjedelme mértékéül egy tizenhat hüvelyknyi átmérő köbit kapjuk, az az: 4096 köbhüvelyket.

8. A földben előforduló azót-tartalmú anyagok, akár állati, akár növényi származásuk legyenek, a növénytavanyos-sók szerkezetére azon hatást gyakorolják, hogy a savany elromlik, a basis pedig a szénsavanyval egyesül. — ebből lehet megmagyarázni, miképp képződik a szénsavanyos mész a növényekben, és honnan ered azon lúg, mely lassanként semlegesíti a savanyt a gyümölcsök érésével.

A búza tenyészéséről.

Boussingault e tekintetbeni kísérletei csak arra voltak czélozva, hogy azon létműves állományok mennyiségét határozzák meg, melyeket a búza tenyészésének ideje alatt a földből, a levegőből és vízből képes elsajátítani. — E képp kitűnt számítás útján, hogy egy hectáre búzával bévetetett földön képződött

a vetés idejétől kezdve majus 19-ig naponta 13 s $\frac{4}{10}$ font. — ettől kezdve virágzásig (junius 9-ig) 65 s $\frac{8}{4}$ font. — ettől kezdve érésig (augustus 15-ig) 72 $\frac{6}{10}$ font.

Ebből kitűnik, miszerint a legsebesebb tenyészés a virágzás ideje előtt történik, és hogy a gyarapodás a virágzás idejétől aratásig szinte kétszereződik. —

A zab tenyészéséről.

Norton a zabot tenyészése különböző stadiumaiban igen alapos nyomozás alá vonta. Ő a nyomozást a csirázó növényen kezdte és az érés végeztéig folytatta, igyekeztván az egyes növényrészekben előforduló anyagokat külön meghatározni. A létműves anyagokra vonatkozólag nemcsak azoknak elemi alkatrészeit igyekezett meghatározni, hanem még azon anyagokat is, melyekké azon elemek egyesülve vannak a zabban, természetesen csak anynyiban a mennyiben a mi még hiányos ismereteink, elválasztó és megismertető módjaink megengedték.

Az árpa tenyészése különböző földnemekben.

Polstoff, a ki a növények létműtlen al-

katrészeiről irt munkája által 1842-ben pályadíjt nyert, újabbról az árpa tenyészéséről is kísérleteket közölt, melyet különböző, de pontosan ismert körülmények közt tenyésztett. Az általa nyert eredmények a következők:

1. Az árpa csupa létműtlen anyagokat tartalmazó oly földben is teljesen kiképződhetik, mely az árpa-hammu alkatrészeivel bir; e szerint annak létműves alkatrészei, melyek ezen esetben a tenyészés befolyása alatt képződnek, csak a levegőből (és részint az esővízből) származnak.

2. A növénybeli azót tartalmú anyagok származása és szaparodása, nem a föld azót-tartalmától függ, sőt inkább úgy látszik, hogy a föld azóttartalma a növényekben inkább az azótnélküli állományok szaparodását eszközli.

3. A humus-savanyos ammoniák semmi hatást nem gyakorol az árpa tenyészési folyamára, a trágya-alakban alakban alkalmazott állati excrementumok természetes állapotjokban jótékonyabb befolyást, bővebb termést eszközöltek, mint az azokból nyert hammut.

5-ör. Az ammoniák-nélküli ásványtrágya gátlólag foly bé az árpa tenyészésére; a phosphorsavanyos ammoniák magnesia magára alkalmazva, hatás nélkül maradt a szemképződésre, a szalma képződésre pedig éppen ártalmas volt; ellenben a kettőt özszeelegyítve bővebb termést adtak, mint a trágyázatlan föld. Az ásványtrágya alkalmazásánál minden esetre azon alak, melyben azt használják, igen nagy befolyással van annak hatására.

6. A szemek nagyobb víztartalma nagyobb mennyiségű azót tartalmú anyagokkal, a szemek nagyobb súlya pedig nagyobb azót-nélküli tartalomra látszik mutatni.

A rozs tenyészése vízben.

Salm-Horstmar herczeg egy kísérletet tett, hogy a rozs-növényt föld nélkül oly vízben tenyésztesse, melyben az említett növény hammujának alkatrészei feloszolva voltak; az posphor-

savanyos natron-ammoniákból, konyhasóból, azót-savanyos mézből, kénsavanyos káliból, szénsavanyos káliból, scilicium- vagy kovasavanyos káliból és kénsavanyból volt öszszetéve. A rozs-szem erőteljes leveleket, gyökereket és öt szárat hajtott, melyek virágoztak ugyan, de szemet nem termettek. Annak okát, hogy miért nem következett szemképződés, a szerző részint a rendkívüli helyzetnek, részint pedig azon körülménynek tulajdonítja, hogy hihetőleg igen kevés feloszolható phosphorsavanyos sók voltak.

A lednek (abrákborsó, Vicia sativa) tenyészése.

Schleiden és Schmid kikelvén az ellen, hogy a növények tenyészésénél eléforduló chemiai változásokról tett szinte minden kísérletekhez a nélkül kezdettek, hogy előre megállították volna a helyes kiindulási pontot, és hogy szükséges következetességgel vitték volna végbe: ez okból négy ismeretes mivelés alatti növényt (ledneket, zabot, árpát és pitypangot) tenyészésük alatt minden oldalú nyomozás alá vetettek. Ők kísérleteiknél abból indultak ki, hogy a csupa száztóliás tartalom meghatározása, nem vezethet a tenyészés törvényeinek helyes megismerésére, hanem csak akkor ad érdekes kulcsot, ha azt képesek vagyunk a növények és növényrészek közép absolut súlyával viszonyba hozni.

Mi ezen érdekes munkából ezennel csak némely általános viszonyokat emelhetünk ki. — A ledneket május 15-én vetették és négy időszakban t. i. június 2-án az első valódi levelek kifejlése után; július 12-én a virágzás kezdetén, augustus 6-án, midőn a legtöbb hüvelyek közel voltak az éréshez; september 3-án, midőn minden hüvelyek teljesen meg voltak érve, vonták sokoldalú kísérletek alá, azokból a többek közt a következő eredményeket lehete következtetni:

1. Az elsőől a negyedik periodusig az egész növénynek nemcsak a súlya nevededett, hanem minden egyes alkatrész absolut mennyisége is; abból a mit egyszer fölvettek, semmit sem adtak ki.

2. A midőn a növénybeli azót absolutmennyisége az 1—4-k időszakig szinte harminczkétszer szaporodott, annak aránylagos mennyisége a szárazban ugyanazon idő alatt 9,1% —2,3%-val kevesült. E szerint minél ifjabb a növény, annál több azót van benne.

3. A szén az 1—4-ik időszakig 67-szer, a hydrogen 65-ször szaporodott, mely számokat talán egyenlőknek lehet tekinteni; ellenben az oxygen ugyanazon idő alatt 71-szer, a mi létműves savanyok képződésére látszik mutatni.

4. Az absolut hammu tartalom az 1—4-ik időszakig 70-szer szaporodott; a legnagyobb szaporodás (szinte 51-szeri) a csirázás időszaktól a virágzás kezdetéig volt, és pedig ez utolsó időszakkor az aránylagos hammutartalom legnagyobb. A 3—4-ik időszakig a hammu tartalom egészen másképp oszlik el a növényben, minthogy a nagyobb mennyiség lassanként a magvakba és hüvelyekbe vonul, a száraz pedig hamu dolgában aránylag szegények maradnak.

CSILLAGÁSZATI ÚJDONSÁGOK.

4. A Mars és Jupiter közti nyolcz kis bolygó: Vesta, Flora, Iris, Hebe, Astraea, Ceres és Pallas.

Igérletünk szerint itt adjuk összeállított pályaelemeit ama világtesteknek, melyek nap körüli útjokat Mars és Jupiter bolygók között futják. Ezen kis bujdosók azon sorozatban állnak egymás után a naphoz, a mint czikkünk fölébe irtuk, következő levén középtávoluk a naptól, azaz pályájok nagy tengelyének fele:

Vesta	2.361	vagy	48794315	földrajzi	mföld.
Flora	2.367	„	48918316	„	„
Iris	2.378	„	49145650	„	„
Hebe	2.437	„	50364992	„	„
Astraea	2.580	„	53320344	„	„
Juno	2.669	„	55159689	„	„
Ceres	2.771	„	57267703	„	„
Pallas	2.773	„	57309036	„	„

Az első számsorbeli 2 egész a mint tudva

van, anynyit jelent mint 2-szer 20666800 földrajzi mérföld (t. i. a földnek közép naptávola), az utána álló tizedestörtek pedig ezeredrészei a 20666800 földr. mföldnek. A második számsort hát úgy kapjuk ki, ha az első sort 20666800-zal szorozzuk.

Pályájoknak középponttéli távoldása (Excentricitát):

Vestánál	0.089	vagy	4342694	földr. mérföld.
Flora	0.219	„	10713111	„ „
Iris	0.228	„	11205208	„ „
Hebe	0.206	„	10375188	„ „
Astraea	0.189	„	9645545	„ „
Juno	0.256	„	14120880	„ „
Ceres	0.077	„	4409613	„ „
Pallas	0.242	„	13868787	„ „

Az első számsorbéli tizedes törtek úgy értendők, hogy mindegyik bolygópályának fél nagytengelye = 1-nek van véve, s ennél fogva a második számsor tagjai úgy jönnek ki, hogyha az első sor tagjait a felső táblában álló fél nagytengelyek mekkoraságával szorozzuk.

Csillagfutásokat végzik a nap körül: Vesta 1325, Flora 1340, Iris 1380, Hebe 1462, Astraea 1514, Juno 1590, Ceres 1685, Pallas 1686 nap alatt.

Végteére pályahajlások a földéhez (ekliptika):

Vesta $7^{\circ} 8'$, Flora $5^{\circ} 54'$, Iris $5^{\circ} 29'$, Hebe $14^{\circ} 47'$, Astraea $5^{\circ} 20'$, Juno $13^{\circ} 2'$, Ceres $10^{\circ} 37'$, Pallas $34^{\circ} 36'$.

A fölebbi adatokat összehasonlítván, világos, hogy Vesta és Flora, úgy Ceres és Pallas közel ugyanazon középtávokra vannak a naptól, tehát csillagkörfutások is majdnem egyenlő; világos továbbá, hogy Juno és Pallas pályái leginkább, a Ceres és Vestaéi pedig legkevesebbé ütnek el a köralaktól, végre, hogy a négy utoljára fölfedezett bolygócskák (Flora, Iris, Hebe és Astraea) pályái szinte egyenlően távolodnak a középponttól. Ezen összehasonlításból az is kitetszik, hogy Astraea legkevesebbé távozik a földpályától t. i. csak $5^{\circ} 20'$, Pallas pedig leg-

inkább t. i. már $34^{\circ} 36'$, Hebe és Juno szinte azon egy szögletben hajolnak az ekliptikához t. i. $13-14^{\circ} \frac{3}{4}$, valamint Flora, Iris és Astraeának is közel hasonló nagy pályahajlásuk.

5. Az 1264 és 1556-ki üstökös csillag ez évre várandó.

Az üstökös csillag-ismerők s utánok a hírlapok nagyrésze egy nevezetes üstökös feltünését jósolják a keleti félgömbnek 1848-ra. Az angol újságok, nevezetesen Hind londoni csillagász szerint ez azon nagy és ragyogó égitest (Melanchton üstököse) lenne, mely 1264-ben jelent volt meg, és 1556-ban Fabricius viszont észlelé, s mely akkor V. Károly császárt megijesztette, benne közel halála előjelét gondolván: *His ergo indicium me mea fata vocant.* (Ezen jel által szólit hát engem végzetem). Azt mondják, emez üstökös siettelé, hogy a koronáról testvére Ferdinánd számára lemondjon. A híres Halley, Newton barátja, a szóban levő csillag pályáját 292 évre számítá, s így ismételt feltünése a folyó évre esnék. Anynyi bizonyos, hogy az 1264 és 1556-ki üstökösök pályaelememei anynyira hasonlók, hogy ugyanazonságok nem valószínűtlen; de a mint a néhai Littrow megjegyzé, a körültek különösen az első korokban tett vizsgálatok sokkal tökélytelenebbek, hogysen az 1848-ban leendő megjelenésre biztosan lehessen következtetni. Egyébkint a Halley számításon alapuló jóslata teljesülhet, mi e jeles férfinak bokros érdemeit csak növelné, különösen ha, miképp Hind hirdeti, már most látható is, szerinte a mint következik:

1848.	Egyenes	Déli elhajlás
	emelk.	17 fok 5m. Ophiucus ny. lábán
Jan. 31	16 óra 23 m.	13 „ 59 „ a téjútban a kigyó
Febr. 10	17 „ 50 „	farka vége alatt.
Febr. 20	19 „ 20 „	8 „ 54 „ Antinous térdein.

G.

T Á R C Z A.

HÁZI KÉNYELMETLENSÉGEK INDOSTÁNBAN. A nem kevésbé boszantó alkalmatlanságokról, melyek az indostáni lakáshoz kötvék, eként nyilatkozik egy ottani angol: „Theázásunkat végezve nőmmel együtt ostábla mellé

ültünk, hogy a nyitott zsalukon bélangó esti hűvös szellőt élvezzük. Egyszerre csak esni kezdett, s egy pillanat alatt szobánk telve lön mindenféle zibongó rovarrajokkal. Feltűnő volt köztük egy gyönyörű szép rémsáska (*Mantis religiosa*), s míg ennek csaknem emberi áhitatos mozdulatain bámulánk, nekem egy szöcske ugrott arcomra, nőm nyakába pedig egy nagy 3 hüvelyknyi házi tücsök, (Heimchen) és bénýargalta arczát s köntösét. A szárnyas hangyák, melyek nagyon kellemetlen nedvet fecskendeznek ki magokból; a repülő poloskák, melyek elnyomva kiállhatlan szaguak s melyektől órákig nem lehet szabadulni, egyszerre ellepének minden oldalról, s ugyancsak dolgozni kellett kezeinkkel, hogy ábrázatunktól visszatarthassuk. Nőm ágyba sietett, hogy a szűnyogháló alatt ostromaiktól meneküljen, én fen maradtam s olvasni akartam, de míg egynéhány szűnyog (muskító) arcom támadta meg, egy más állat hajamba csimpajkozott. Utána kaptam s ujjaim közt egy bűdös poloskát nyomtam szét, szagja türhetlen volt. Kiszaladtam szobámból s kezeimmel lekeféltam hajamról a rovarsereget, de itt aztán szinte egy varasbékára estem. Hálósobámban 18—20 varasbékát találtam, melyek a szoba különböző részéből vákogtak, öt szárnyaségér pedig ágyam felett röpdesett. Kezeimet megmosván kölni vízzel, hirtelen levetkezém s csakhamar mély álomba merültem; de ebből is nemsokára iszonyu ordítás ébresztett föl. Egy

sereg sakál farkas (*Canis aurcus*) vette körül házamat s ezektől jött az éji zene. Négy óra felé ismét elszűnyadtam, de ez sem tartott sokáig, mert a tisztelő tábori zene fölriasztott, azután a házam előtti egy mást felváltó örök kiáltása hangzott — és éjnyugalmannak vége lön.“

BORZASZTÓ SZOMSZÉDSÁG. Egy favágó Északamerika őserdejében a hatalmas Mississippi partja mellett helyet keresve, hová kunyhót építsen magának, neje- és öt gyermekének. A szegény szomszédtság a bőven nyújtott pálinkára hamar öszszegyülekezett, hogy az új jövevénynek segítsen; a fák nemsokára le valának vágva, kifaragva s a kunyhó majd készen állott. A gyarmatos kifaradt családja elfoglalá az új tanyát, s a hosszú út fáradaimait csendes álomba kezdék kipihenni. Egyszer csak reggel felé az apát tompa sikoltás riasztá fel, s a mint a félkel, irtózással pillantja meg három gyermeke maradványait a földön elszórva s egy retentő krokodilust, mely több fiaival sietett az iszonyu reggeli hátra levő részét is felfalatozni. Hasztalan tekint a szerencsétlen apa fegyver után, s meg levén győződve, hogy e nélkül mit sem segíhet, egy ablakon kibúvik. Sietve szalad a legközelebbi szomszédjához segítségért, s egy félóránál hamarabb két fegyveres kisérvél visszatér; de már késő volt: a krokodilus azalatt többi gyermekét és nejét széttépte. A jóllakott szőrnyeket könnyű lön megölni, s a mint a szerencsétlen apa és férj társaival a helyet közelebből megvizsgálták, iszonyodva láták, hogy a kunyhót éppen egy barlang mellé építették, melyben a szőrny gyűlöletes fajzatit fölnevelte.

KOLOZSVÁRI IDŐJÁRÁSI ADATOK.

BRASSAI SAMU tanár kísérletei szerint, melyekre nézve megjegyzendő, hogy a maximum és minimum (a napi legnagyobb és legkisebb meleg) mindig az az előtti nap 10 órájától van számitva, s az ugynevezett thermometrograph által tolmácsolva.

Febr.	barometr.	hőmérő	harmatpont.	Mart.	Barometr.	hőmérő.	harmatpont.
26	8h 27,581	+ 2,01	+ 0,08	2	8h 27,233	+ 5,06	+ 2,00
	2h 27,487	+ 7,08	+ 5,04		2h 27,218	+ 8,08	+ 1,05
	10h 27,400	+ 4,00	+ 2,02		10h 27,419	+ 1,08	+ 0,05
27	8h 27,411	+ 5,01	+ 2,01	3	8h 27,427	+ 1,05	+ 0,04
	2h 27,518	+ 7,08	+ 1,01		2h 27,427	+ 5,04	+ 2,04
	10h 27,533	+ 2,09	+ 0,02		10h 27,556	+ 3,00	- 0,01
28	8h 27,495	+ 2,06	+ 1,04				
	2h 27,499	+ 9,00	+ 1,03				
	10h 27,571	+ 4,00	+ 1,02				
29	8h 27,571	+ 2,06	+ 0,07				
	2h 27,563	+ 7,02	+ 3,02				
	10h 27,453	+ 4,05	+ 2,06				
1 Mart.	8h 27,370	+ 4,04	+ 3,04				
	2h 27,332	+ 7,07	-				
	10h 27,313	+ 4,03	+ 1,06				

Időjárás.

26-án d. e. derült, d. u. fátyol felleg, estve béborult.
27-én reggel permetél, aztán borult. d. u. és estve tarkáson felleges.

28-án borult,

29-én borult, estve eső.

Mart. 1-én d. e. derült, d. u. fellegzik, e. borult

2-án esig borult, e. kiderül.

3-án borult.

Szerkesztő Berde Áron.

Nyomják a kir. lyceum betűvel.